

FOLIA MEDICA CASSOVIENSIA

Časopis FOLIA MEDICA CASSOVIENSIA publikuje pôvodné vedecké práce, prehľadné referáty, kazuistiky, výskumné správy z oblasti základného, aplikovaného a klinického výskumu v odboroch humánnej medicíny a príbuzných vied. Uverejňuje tiež abstrakty z vedeckých a odborných podujatí spoluorganizovaných UPJŠ LF.

Pokyny pre autorov: <http://www.lf.upjs.sk/foliamedica>

Predseda redakčnej rady Doc. MUDr. Roman BEŇAČKA, CSc., mim. prof.

Vedecký redaktor Doc. MUDr. Jozef FIRMENT, CSc.

Redakčná rada
Prof. MUDr. Andrej BÖÖR, CSc.
Prof. MUDr. Zuzana GDOVINOVÁ, CSc.
Prof. Ing. Juraj GUZY, CSc.
Prof. MUDr. Ján JAKUŠ, DrSc.
Prof. MUDr. Pavol JARČUŠKA, CSc.
Prof. MUDr. Ján MOJŽIŠ, DrSc.
Doc. RNDr. Ján SABO, CSc., mim. prof.
Dr.h.c. prof. MUDr. Leonard SIEGFRIED, CSc.

FOLIA MEDICA CASSOVIENSIA

Odborný časopis pre lekárske, farmaceutické a biologické vedy

Ročník 68 Číslo 1-2/2013
ISSN 1337-7817

Vydáva Univerzita Pavla Jozefa Šafárika,
IČO 00 397 768
Lekárska fakulta,
Tr. SNP 1, 040 11 Košice
e-mail: tajomnik@lf.upjs.sk
<http://www.medic.upjs.sk>

Vychádza 2x ročne.
Časopis je registrovaný na MK SR pod č.:
EV 3564/09.

Rukopisy a objednávky na adrese:
Redakcia Folia Medica Cassoviensia
UPJŠ LF, Tr. SNP 1, 040 11 Košice
e-mail: foliamedica@lf.upjs.sk
<http://www.lf.upjs.sk/foliamedica>

Tlač: EQUILIBRIA, s.r.o., Letná 42,
040 01 Košice

dátum vydania: jún 2014

Cena: 3 € /ks (plus poštovné)

Grafický návrh obálky:
Doc. MUDr. Roman BEŇAČKA, CSc., mim. prof.

Technická a grafická úprava:
Martina Trochanová

Obsah

Prehľadný článok

Galektíny a ich úloha v angiogenéze

Lenka Varinská, Ján Mojžiš 5

Vedecká práca in extenso

Proteomická analýza laboratórnej línie karcinómu prsníka MCF7 podrobeného účinkom doxorubicínu použitím dátovo nezávislého a dátovo závislého výberu prekursorového iónu v hmotnostnej spektrometrii

Marián Petrovič, Ján Sabo 9

Krátke vedecké články

Proteomická analýza leukocytov ako nástroj na identifikovanie markerov indikujúcich zápalové procesy

Veronika Kováčová, Roman Beňačka, Ivan Talian, Peter Bober, Elena Tóthová, Adriana Kafková, Martina Chmelová, Imrich Géci, Ján Sabo 13

Podpora zdravého životného štýlu adolescentov z hľadiska výživy a užívania návykových látok

Zuzana Adamčíková, Zuzana Katreniaková, Gabriela Holeczyová 18

Vývoj populácie východoslovenskej obce Jarovnice

Mária Karabinošová, Ján Sabo, Anton Karabinoš 22

Krátke prehľadné články

Artefakty pri zobrazovaní ultrazvukom

Marianna Trebuňová, Róbert Dankovčík, Andrej Repovský, Svetlana Jánošová, Galina Laputková, Michal Legtň, Ján Sabo ... 25

„Osteoporotické“ zlomeniny horného konca stehrovej kosti

Róbert Čellár, Marek Lacko, Gabriel Vaško, Štefan Štolfa 31

Osteoporóza pri imobilizácii

Vladimír Filip, Marek Lacko, Martin Fol'vaský, Róbert Čellár 37

Osteoporotické zlomeniny hrudnej a driekovej chrbtice

Marek Lacko, Róbert Čellár, Gabriel Vaško 42

Tranzitórna osteoporóza

Rastislav Šepitka, Marek Lacko, Gabriel Vaško 48

Kostné zmeny v oblasti proximálneho femoru po aloplastike bedrového kĺbu

Marek Lacko, Róbert Čellár, Gabriel Vaško 52

Kazuistika

Atypická obojstranná ruptúra šľachy štvorhlavého svalu stehna

Róbert Čellár, Marek Lacko, Štefan Štolfa, Gabriel Vaško 57

Vývoj populácie východoslovenskej obce Jarovnice

Mária Karabinošová¹, Ján Sabo², Anton Karabinoš¹

¹SEMBID, s.r.o., Výskumné centrum aplikovanej biomedicínskej diagnostiky, Prešov, ²Ústav lekárskej a klinickej biofyziky, Lekárska fakulta UPJŠ, Košice

V predloženej štúdii v obci Jarovnice v rokoch 1981 až 1993 sme zaznamenali nárast počtu rómskeho obyvateľstva od 56,5 % v roku 1981 k 67,1 % v roku 1993. Tento trend sa zachoval aj v nasledujúcich rokoch a aktuálne tvorí rómske etnikum 84,4 % všetkých obyvateľov obce. Za posledných 20 rokov sa teda počet rómskych občanov v obci Jarovnice zvýšil z 2193 v roku 1993 na 5044 v roku 2013 čo predstavuje nárast o 130 %. Je zaujímavé, že pozitívny demografický vývoj rómskeho etnika v obci Jarovnice pokračoval aj napriek nepriaznivej situácii v zamestnanosti. Tá sa v obci dramaticky znížila z 90 % v roku 1990 na 0,6 % v roku 1993 a takmer 100 % v súčasnosti. Napriek jasným záverom tejto krátkej demografickej štúdie zdôrazňujeme že prieskum jednej rómskej komunity si nenárokuje platnosť na celé rómske etnikum a že problematika demografie tak rómskeho ako aj nerómskeho obyvateľstva na Slovensku si jedoznačne vyžaduje širší sociologický prieskum.

Kľúčové slová: pôrodnosť, demografia, rómske etnikum

Key words: birth rate, demography, Gypsy ethnicity

Úvod

Rómske obyvateľstvo sa hodnotí v rôznych súvislostiach pričom publicistika sa zameriava hlavne na zvýšený podiel Rómov na kriminalite, chorobnosti, príživníctve alebo nadužívaní sociálnych vymožeností spoločnosti. Navyše, rómske etnikum sa často spomína aj v súvislosti s rýchlym nárastom populácie pričom ako príklad tohoto fenoménu sa zvyknú uvádzať vybrané regióny z východnej časti Slovenska. Žiaľ, mnohokrát sa tieto tvrdenia neopierajú o štatistické dáta alebo vychádzajú zo štatistických súborov nízkej kvality. To bolo jedným z dôvodov prečo sme sa rozhodli v tejto krátkej práci prešetriť jeden z vyššie spomenutých aspektov rómskej problematiky a to demografický vývoj rómskeho obyvateľstva vo východoslovenskej obci Jarovnice, kde sa aktuálne nachádza jedna z najväčších rómskych osád na Slovensku [3]. Výsledky našej analýzy dokumentujú pozvoľný nárast pomeru rómskeho etnika k celkovému obyvateľstvu obce z 56,5 % v roku 1981 na 67,1 % v roku 1993 pričom v súčasnosti predstavuje rómske etnikum 84,4 % z celkového obyvateľstva Jarovnic. Navyše tu pripájame aj zopár postrehov ktoré podľa našej mienky v minulosti sprevádzali spomenutý pozitívny demografický vývoj rómskeho etnika v obci Jarovnice no súčasne zdôrazňujeme že prieskum jednej Rómskej komunity si nenárokuje platnosť na celé rómske etnikum a že problematika demografie rómskeho a nerómskeho obyvateľstva na Slovensku si jedoznačne vyžaduje širší sociologický prieskum.

Metódy

A miestom štúdie bola zvolená obec Jarovnice, patriaca do okresu Sabinov v prešovskom kraji. Za zdroj štatistiky nám slúžila matrika obecného úradu v Jarovniciach. V podrobnejšej analýze a orientácii v tejto obci nám pozitívne pomáhala okolnosť že spoluautorka tohto článku,

MUDr. M. Karabinošová, sa v obci Jarovnice narodila, vyrástla a napokon dlhé roky pracovala ako detská lekárka, takže dobre túto obec a jej obyvateľov pozná.

Výsledky a diskusia

Podľa výkazov z matriky v období od roku 1981 do roku 1993 (tab. 1) počet obyvateľov obce kontinuálne rástol z 2696 na 3267 [2,3]. Tabuľka 1 ďalej dokumentuje že za tento pozitívny demografický vývoj je zodpovedná rómska časť obyvateľstva ktorá narástla v sledovanom období z 1522 na 2193, teda o 44 %, kým počet nerómskych občanov ostal nezmenený. Vysvetlenie tohoto vývoja spočíva vo vysokej pôrodnosti rómskych žien (tab. 2), ktorá značne prevyšovala hodnoty nerómskeho obyvateľstva. Ako dokumentuje tabuľka 2 pripadalo v období od roku 1981 do roku 1993 na 1 nerómsky pôrod 3,53 pôrodov rómskych [2,3]. Podľa výkazu matriky obce Jarovnice bol v roku 1993 celkový počet detí od 0 – 15 rokov 1422, čo činilo 43,5 % z celkového počtu 3267 obyvateľov. Z nich iba 11,3 % (162 detí) bolo nerómskych [2,3].

Z existujúceho zoznamu rómskych rodičiek podľa vekového zloženia k 30.1.1993 sme pripravili tabuľku 3. Táto jedoznačne poukazuje na zvýšenú pôrodnosť aj u mladistvých žien. Napríklad u žien vo vekovej kategórii od 13 do 18 rokov porodilo 15 pričom tri z nich už mali 3 deti. Vo veku od 18 do 22 rokov porodilo 26 žien, 8 z nich už malo 4 deti a jedna žena porodila už 6 dieťa. V obci bolo v roku 1993 27 rodín ktoré mali viac ako 10 detí [2,3].

Pozitívny demografický trend v sledovanom období (tab. 1, 2) ostal pozitívny aj napriek radikálnej zmene sociálnej situácie. V roku 1990 bolo zamestnaných alebo poberalo materský príspevok 90 % Rómov. Po tomto roku boli Rómovia postupne prepúšťaní z práce a v roku 1993 bolo podľa údajov starostu zamestnaných už iba 14 Rómov

(0,6 %) a to v poľnohospodárskom družstve. Súčasne sa ale zvýšili sociálne dávky, hlavne pre deti, a zvýšil sa aj rodičovský príspevok, čo mohlo pozitívne vplývať aj na zvýšenú pôrodnosť u mladistvých žien (pozri tab. 3 a text vyššie). Tento pozitívny demografický trend ako aj zlá sociálna situácia pokračovali aj v posledných 20 rokoch pretože v súčasnosti je v obci takmer 100 % nezamestnanosť no obec registruje k 22.11.2013 5978 obyvateľov z čoho iba 936 (15,6 %) je nerómskych [3]. Počet rómskeho etnika sa tak za posledných 20 rokov zvýšil z 2193 v roku 1993 na 5044 v roku 2013 čo predstavuje nárast o 130 %.

Tabuľka 1 Vývoj populácie obce Jarovnice za obdobie 1981-1993 a súčasný stav

Rok	Celkový počet obyvateľov	Celkový počet nerómskych obyvateľov	Celkový počet rómskych obyvateľov	% rómskych obyvateľov
1981	2696	1174	1522	56,5
1982	2736	1150	1586	58
1983	2804	1153	1652	58,9
1984	2868	1148	1720	60
1985	2940	1149	1791	60,1
1986	3002	1143	1859	61,9
1987	3050	1129	1921	63
1988	3103	1123	1980	63,8
1989	3146	1119	2027	64,4
1990	3152	1101	2051	65,1
1991	3181	1086	2095	65,9
1992	3225	1084	2141	66,4
1993	3267	1074	2193	67,1
2013	5978	934	5044	84,4

Tabuľka 2 Pôrodnosť v obci Jarovnice za obdobie 1981-1993.

Rok	Celkový počet pôrodov	Pôrody nerómskeho obyvateľstva	Pôrody rómskeho obyvateľstva	% rómskych pôrodov
1981	105	24	81	77,1
1982	101	24	87	86,1
1983	105	22	83	79
1984	129	23	106	82,1
1985	117	23	94	80,3
1986	122	19	103	84,4
1987	122	21	101	82,7
1988	119	25	94	78,9
1989	110	29	81	73,6
1990	112	34	78	69,6
1991	102	27	75	73,5
1992	132	35	97	73,4
1993	87	19	68	78,1

Záver

Prešetrili sme niektoré demografické javy v obci Jarovnice v rokoch 1981 až 1993. Zaznamenali sme nárast počtu rómskeho obyvateľstva od 56,5 % v roku 1981 k 67,1 % v roku 1993. Tento trend sa zachoval aj v nasledujúcich rokoch pretože aktuálne tvorí rómske etnikum 84,4 % všetkých obyvateľov obce Jarovnice. Za posledných 20 rokov sa teda počet rómskych občanov v obci Jarovnice zvýšil z 2193 v roku 1993 na 5044 v roku 2013 čo predstavuje nárast o 130 %. Je zaujímavé, že pozitívny demografický vývoj rómskeho etnika v obci Jarovnice pokračoval aj napriek nepriaznivej situácii v zamestnanosti. Tá sa v obci dramaicky znížila z 90 % v roku 1990 na 0,6 % v roku 1993 a takmer 100 % v súčasnosti. Napriek jednoznačným záverom tejto krátkej demografickej štúdie jednej Rómskej komunity si táto nenárokujúce platnosť na celé rómske etnikum pretože táto problematika si vyžaduje širší sociologický prieskum [1,4].

Tabuľka 3 Počet pôrodov v roku 1993 podľa vekového zloženia matiek.

Rok narodenia matky	1 pôrod	2 pôrody	3 pôrody	4 pôrody	5 pôrodov	6 pôrodov	7 pôrodov	8 pôrodov	Matky	Deti
1963				2	2	3	3	1	11	65
1964					3	3	1		7	40
1965				1	2		1		4	21
1966				1	5	1	1		8	42
1967				1	4	1			6	30
1968					5				5	25
1969					4				4	20
1970									-	-
1971			2	4		1			7	28
1972		2	1	1					4	15
1973	1	3	4						8	19
1974	2	3	1	2					8	19
1975	2	3							5	8
1976	4								4	4
1977	4								4	4
1978	2								2	2
Matky	15	9	9	12	26	9	6	1	87	-
Deti	15	18	27	48	130	54	42	8	-	342

Summary

Our analysis of the demographic aspect of the village of Jarovnice indicates there was an increase of the Roma component of the population, namely from 56.5 % in the year 1981 to 67.1 % in the year 1993. This growing tendency has continued in the years to come, currently being 84.4 %. Thus within the last 20 years the number of the Roma citizens of Jarovnice increased from 2193 persons in the year 1993 to 5044 persons in the year 2013 which accounts for the 130 % accretion. Interestingly enough a positive demographic growth of the Roma ethnicon in Jarovnice has persisted despite a very poor employment rate of its people. The latter has registered a dramatic fall, namely from 90 % in the year 1990 to 0.6 % in the year 1993 to almost 100 % at the present. Our current short demographic study conveys clear cut results, however it is important to point out an analysis of one Roma community

definitely cannot claim to be a general reflection of the situation of the Slovak Roma ethnicon. No doubt the subject matter of the demography of both the Roma and the Non-Roma populations of Slovakia requires pursuing further more thorough sociological inquest.

Práca bola vytvorená za podpory grantu Európskeho fondu regionálneho rozvoja OPVaV-2009/2.2/05-SORO 26220220143.

Literatúra

1. Horváthová, E.: Cigáni na Slovensku. Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied, Bratislava. 1964, 396 s.
2. Karabinošová, M. : Atestačná práca: Podiel Rómskeho obyvateľstva na čerpaní dávok sociálneho zabezpečenia. 1993, 23 s.
3. Matričná kniha obce Jarovnice. Obecný úrad v Jarovniciach.
4. Schwicker, J.H.: Die Zigeuner in Ungarn und Siebenbürgen. Wien, Teschen, K. Prochaska, 1883, 187 s.